בהמה טמאה בכלל חיה טמאה בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ובלשון הזה אמר לי חבל על בן עזאי שלא שימש את רבי ישמעאל חיה בכלל בהמה מנלן דכתיב א) זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים וגו' איל וצבי ויחמור וגו' הא כיצד חיה בכלל בהמה בהמה בכלל חיה מנלן דכתיב ב) זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה הא כיצד בהמה בכלל חיה [ה] חיה טהורה בכלל בהמה טהורה [א] לסימנים חיה טמאה בכלל בהמה טמאה [ב] להרבעה בהמה טמאה בכלל חיה טמאה לכדרבי [ג] דתניא רבי אומר אקרא אני חיה בהמה למה נאמרה נאמרה כאן ג) בהמה טמאה ונאמר להלן ד) בהמה טמאה מה להלן טומאת קדש אף כאן טומאת קדש בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה [ה] דתנן המפלת מין בהמה חיה ועוף בין טמאין בין טהורין [ג] אם זכר תשב לזכר אם נקבה תשב לנקבה אינו ידוע תשב לזכר ולנקבה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [ד] כל שאינו מצורת אדם אינו ולד ולרבנן האי קרא למה לי כוליה לכדרבי הוא דאתא:

מתני' [ה] האשה שמת ולדה בתוך מעיה ופשטה חיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה טומאת שבעה והאשה טהורה עד שיצא הולד [ו]:

גמ' אמר רבה כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה [ו] כך טהרה בלועה אינה מיטמאה מנלן דכתיב ה) והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה [ט] וקאמר רחמנא טהור ודלמא שאני התם דלא חזיא לגר הניחא לרבי יוחנן [י] דאמר [ז] אחת זו ואחת זו עד לכלב שפיר אלא לבר פדא דאמר טומאה חמורה לגר וטומאה קלה עד לכלב משום דלא חזיא לגר הוא נהי דלא חזיא בפניו שלא בפניו מיחזא חזיא ליה אשכחן טומאה בלועה טהרה בלועה מנלן קל וחומר ומה כלי חרם המוקף צמיד פתיל שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא דאמר מר [ז] [ח] טומאה רצוצה בוקעת ועולה עד לרקיע מציל על טהרה שבתוכו מליטמא

אדם

בהמה טמאה בכלל חיה טמאה לכדרבי גרסינן: **אקרא אני חיה.** לגבי קרבן עולה ויורד[א] או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה (ויקרא ה) ודי היה לי בקריאת חיה ויודע אני שהבהמה בכלל חיה בהמה למה נאמרה: **נאמר כאן בהמה טמאה.** ונאמר בטמא שאכל את הקדש בפרשת (אמור אל הכהנים) [צו[ב]] ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה: **מה להלן בטומאת קדש.** כלומר בטמא שאכל את הקדש: **אף.** קרבן עולה ויורד דכתיב או נפש אשר תגע וגו' ומשמע דבנגיעת טומאה מחייב ליה קרבן עולה ויורד ילפינן בהא גזירה שוה דלא מיחייב עד דאכיל קדש או יכנס למקדש ולהא מילתא איצטריך לן בהמה טמאה בכלל חיה דאי לאו דקים לן מזאת החיה דבהמה בכלל חיה לא הוה מייתר לן האי בהמה טמאה לג"ש דלא הוי מצי למימר אקרא אני חיה: **בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה.** דגבי חיה כתיבא (בראשית ב) יצירה וייצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה וגו' ונפקא מינה למפלת מין בהמה חיה ועוף דקאמר ר"מ תורת ולד עליהן ואמן יושבת עליהן ימי טומאה וימי טהרה ואמרינן בהמפלת (נדה כג:) מ"ט דר"מ הואיל ונאמרה בהן יצירה כאדם והוא הדין דבהמה טמאה בכלל חיה טמאה נמי להאי מילתא איצטריכא אלא כבר פריש בה מלתא אחריתי לכדרבי וחדא מינייהו נקט ובכל כללי דברייתא פריש חדא מילתא: **תשב לזכר.** שבעת ימי טומאה ול"ג ימי טוהר שכל דמים שהיא רואה בהן טהורין: **ותשב לנקבה.** שבועים טמאים וס"ו טוהר: **אינו ידוע.** אם זכר אם נקבה הטל עליה חומר שניהם ותשב לזכר ולנקבה שבועים טומאת לידת נקבה ואפילו אינה רואה בהן שמא נקבה ילדה ובלא ראייה איכא שבועים טומאת לידה וימי טוהר אין לה אלא עד ארבעים יום מתחלת לידתה כדין זכר שמא זכר הוא: ה"ג **לרבנן האי קרא למה לי כוליה לכדרבי אתא.** ואמתניתין[ג] קאי ולרבנן דפליגי אדרבי יוסי הגלילי הא קרא דר"נ דילפינן מיניה ואיזה זה זה עובר שבטומאה טמא למה לי: **לכדרבי הוא דאתא.** חיה טמאה לגופיה ובהמה טמאה לג"ש ואיידי דכתב טמאה בבהמה משום ג"ש כתב נמי בחיה דכל פרשה שנאמרה ושנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה:[ד] **כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה.** אחרים דמפרש בה קרא בהדיא כדלקמן: **כך טהרה בלועה אינה מיטמאה.** כגון בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת אינה מיטמאה כדיליף בקל וחומר: **מי לא עסקינן.** אפילו באוכל נבלה סמוך לשקיעת החמה דעדיין היא במעיו ולא נתעכלה וקמטהר ליה קרא בהערב שמש[ה] אלמא מכיון שנבלעה הרי היא כמעוכלת לענין לטמא. והא ליכא למימר דטעמיה משום (א) דמגע בית הסתרים לא מטמא ותוכו של אדם בית הסתרים הוא דא"כ תטמאנו במשא דאמרינן ביוצא דופן (נדה דף מג:) נהי דטומאת בית הסתרים במגע לא מטמיא במשא מיהא מטמיא אלא לאו ש"מ בליעה מעכבתה[ו] מלטמא: **דלא חזיא לגר.** וכתיב (דברים יד) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך וגו' הראויה לגר קרויה נבלה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבלה[ח]: **הניחא.** דמצית למילף טעמך מהכא: **לרבי יוחנן דאמר.** במסכת בכורות (דף כג.): **אחת זו ואחת זו.** בין לטמא אדם ובין לטמא אוכלים היא מטמאה עד שתיפסל מאכילת כלבים וקרא (לאתויי) [למעוטי[ז]] היכא דהסריחה מחיים הוא דאתא[ה] אבל היכא דנראית לגר בשעת מיתה (והלכה) [וחלה[ח]] עלה שם נבלה לא פקע מינה שם נבלה עד לכלב והכא קא מטהר ליה בהערב שמש: **שפיר.** מצית למילף דטעמא משום בליעה הוא: **אלא לבר פדא דאמר טומאה חמורה.** לטמא אדם היא קרויה נבלה כל זמן שראויה לגר למאכל אדם אבל מכאן ואילך אין שם נבלה עליה להיות אב הטומאה אלא אוכלין ומשקין הוא דמטמא: **עד לכלב.** דלא גריעא ממגע נבלה שהוא ראשון לטומאה ומטמא אוכלין[ט] האי דמטהר ליה קרא משום דלא חזיא לגר הוא ולא מטמיא אדם: **שלא בפניו מיחזא חזיא ליה.** אם בלע חתיכה קטנה ולא נעשה[ט] חזיא למי שלא ידע שבלעה: **טהרה בלועה.** דאינה מקבלת טומאה מנלן: **מה כלי חרס המוקף צמיד פתיל שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא.** שאם היה כזית המת בתוכו אין בליעת הכלי מעכבתו[י] מלטמא את הכלי ואת כל האהל: **דאמר מר טומאה רצוצה.** בקרקע שאין לה אהל טפח: **בוקעת ועולה.** ומטמאה כל המאהילים עליה אפילו סמוך לרקיע אלמא אפילו בליעת קרקע אינה מעכבת[כ] וכל שכן בליעת כלי והרי הוא מציל על טהרה שבתוכו ומעכבת[ל] מליטמא באהל המת כדאמרינן בפרק קמא (לעיל דף כה.):

אדם

ולרבנן האי קרא למה לי כוליה לכדרבי אתא. כן גירסת הקונטרס ופירש דלרבנן דרבי יוסי הגלילי בעי האי קרא דרב נחמן למה לי וקשה לפירושו למה המתין עד כאן ועוד ה"ל למבעי נמי לרבנן קרא דרבי יצחק למה להו לכן נראה כגירסת הספרים דגרסי הניחא לר"מ אלא לרבנן מא"ל כלומר אמאי איצטריך כללא דבהמה טהורה בכלל חיה טהורה דלדידהו ליכא למימר ליצירה:

והאשה טהורה עד שיצא. בשלא העגיל הראש כפיקה מיירי דאי העגיל הוי טמא עד שלא יצא הולד משנפתח הקבר דתניא[מ] באהלות (פ"ז מ"ד) ומייתי לה בהלוקח בהמה (בכורות כב.) אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו הראש כפיקה א"נ סבר ליה כתנא דתוספתא דאהלות (ספ"ח) דאמר אין לולד טומאה עד שיצא [ה] לאויר העולם:

מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא דטהור. וא"ת אמאי לא מדקדק מדממעט בברייתא בפרק יוצא דופן (נדה מג:) נבלה[נ] דלא מטמאה בגדים אבית הבליעה מדכתיב בנבלת עוף טהור לטמאה בה ולא באחרת ומשם מדקדק אביי דמקום נבלת עוף טהור בלועה הוא וי"ל דודאי אליבא דאביי היה יכול לדקדק משם אבל לרבא דסבר דבית הסתרים הוי היכי מתרץ לברייתא ע"כ כשתחב לו חבירו בבית הבליעה וחזר והוציאו ובית הבליעה היה רחב ולא הסיטה כלל התם ממעט קרא דווקא נבלת בהמה ומיהו היינו יכולין לפרש אע"ג דלא חזר והוציאו דכי קאמר רבא דבית הסתרים הוי היינו תחלת[ס] הבליעה אבל בסופו מודה דבלוע הויא אבל לפי זה היה יכול לדקדק משם אף לרבא דטומאה בלועה לא מטמאה ואם תאמר והיכי מדקדק הכא מהאי קרא דהאוכל מנבלתה[ע] והא האי קרא בנבלת בהמה כתיב דלא מטמאה בבית הבליעה ובמגע איירי ולא באכילה ולא כתיב אוכל אלא ליתן שיעור אכילה דהיינו כזית לנוגע ונושא כדמפרש התם בנדה ואי איצטריך לדרשא דהכא אם כן היכי מדקדק מינייהו לשיעור נוגע ונושא באוכל ויש לומר דלא מסתבר לאוקומי כוליה לדרשא דהכא לטהר טומאה בלועה דהא משמע דאתא למימר[פ] טומאה דכתיב והאוכל יכבס בגדיו ומ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו למשמע דטיהר הכתוב את האוכל כשטבל והעריב שמשו:

אטו

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [לעיל עג. לקמן פד. נדרים פא. נזיר לה: ב"ק יז: נד: זבחים קטו:], ב) שבועות ז: יז. [לעיל ע:], ג) נדה כח. [כריתות ז: בכורות כ.], ד) [ע' תוס' בכורות כב. ד"ה עד], ה) ע' תוספות מנחות דף סט. ע"א (ש"מ), ו) בכורות כג. [נזיר נ.], ז) [אהלות פ"ז מ"ד ופ"ד מ"ו נזיר נג.], ח) בכורות כג:, ט) ב"ק ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מי לא עסקינן וכו' דמגע בית הסתרים. נ"ב פי' ונפקא מינה לב' טבעות כדפירש"י בעמוד שני בדף זה בסופו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והאשה כו' לאויר העולם. עיין בר"ש שם משנה ה':

תורה אור השלם

א) זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכֵלוּ שׁוֹר שֵׂה כְשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים: אַיָּל וּצְבִי וְיַחְמוּר וְאַקּוֹ וְדִישֹׁן וּתְאוֹ וָזָמֶר: [דברים יד, ד-ה]

ב) דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ: כֹּל מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע פְּרָסֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ: [ויקרא יא, ב-ג]

ג) אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דָּבָר טָמֵא אוֹ בְנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת שֶׁרֶץ טָמֵא וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם: [ויקרא ה, ב]

ד) וְנֶפֶשׁ כִּי תִגַּע בְּכָל טָמֵא בְּטֻמְאַת אָדָם אוֹ בִּבְהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּכָל שֶׁקֶץ טָמֵא וְאָכַל מִבְּשַׂר זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיְיָ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: [ויקרא ז, כא]

ה) וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: [ויקרא יא, מ]

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א] ויורד כתיב או (כת"י): ב] רש"א (גליון). וכן רש"ל (ונפל שם ט"ס): ג] ואמתניתין דילן קאי. כ"נ דצ"ל (רש"ש): ד] גמ': ה] בכת"י נוסף ושוב אינו מטמאתו לאחר הערב שמש ואע"ג דעדיין הוא במעיו: ו] דפו"ר מעכלתה: ז] רש"א (גליון). וכן הגיה הש"מ: ח] רש"א (גליון). כת"י וחל: ט] ולא לעסה והקיאה חזיא למי שלא ידע שנבלעה (ש"מ): י] כת"י מעכלתו, והוא כמ"ש הראבי"ה סי' אלף וקל"ד "ואע"פ שהזכיר רבי' שלמה גבי צמיד פתיל דנידון כמעוכל לא שממש יהא מעכל": כ] כת"י מעכלתה: ל] כת"י ומעכל, או: ומעכלה: מ] צ"ל דתנן (גליון): נ] נבלת בהמה (כת"י): ס] תחלת בית הבליעה (ש"מ): ע] דהאוכל מנבלתה יכבס בגדיו והא (ש"מ. עיקר כונתו להגיה "מנבלתה" שכבר תוקן): פ] צ"ל ללמד (דפו"י):

עין משפט
נר מצוה

כט א (מיי' פ"ו מהל' שחיטה הלכה א סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' יג סעיף א ומ"ה הל"ב סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' לג סעיף א):

ל ב מיי' פ"ט מהלכות כלאים הלכה ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' לג סעיף א:

לא ג ד מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה ח טוש"ע י"ד סי' קצד סעיף ג:

לב ה ו מיי' פכ"ה מהל' טומאת מת הלכה יב:

לג ז מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלכ' יח [ופ"ג מהלכות אבות הטומאה הלכה יג ועוד שם פ"ג הלכה ה ופ"ד הלכה יב]:

לד ח מיי' פ"ו מהלכות טומאת מת הלכה ד:

רבינו גרשום

כוליה לכדרבי הוא דאתא. כלומר האי קרא בנבלת חיה טמאה לרבנן לא מיבעי להו ליצירה לא איתקש חיה טמאה לבהמה טמאה אלא לכדרבי לצורך קדשים: **ופשטה החיה את ידה.** בתוך מעיה פשטה ידה דרך בית הרחם: **אמר רבה כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה.** כלומר דחזינן הכא לענין חיה שהולד שהוא בלוע במעי אמו אינו מטמא את האשה: **כך טהרה בלועה אינה מטמאה.** שאם אדם טהור בלע טבעת טהורה ואח"כ נטמא האדם הטבעת שבמעיו אינו טמא כדבעינן למימר לקמן: **מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה.** כלומר שלא נתעכל הטומאה וקאמר רחמנא דלערב טהור ולא מטמא ליה לאדם דטומאה בלועה היא: **ודילמא שני התם דלא חזיא לגר.** כלומר לפיכך אינה מטמאה כזית ולא מטעם בלועה. ומנא לן דאי לא חזיא לגר לאו טומאה היא דכתיב (דברים יד כא) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה נבלה ראויה לגר חשובה נבלה שאינה ראויה לגר לא חשובה נבלה: **הניחא לר' יוחנן דאמר אחת כו'.** כלומר חמורה אחת טומאה קלה: **עד לכלב.** דאי ראויה לכלב מטמאה אפי' לאדם ולבגדים וכלים. **שפיר.** כלומר מפקינן ודאי טומאה בלועה דלא מטמאה מהכא מהאוכל את נבלתה (דאי) [דודאי] ראויה לכלב ואי לא אמרינן טומאה בלועה לא מטמאה היתה מטמאה לאדם דהא ראויה לכלב: **נהי דלא חזיא בפניו כו'.** דאי הגר רואה שהוא בלעה והקיאה לא הוה אכיל ליה הגר שלא ראה בפניו והוא לא ידע שאדם בלעו הוא אכיל ליה: **שאינו מציל על טומאה.** כלומר (האי) [דאי] שרץ בתוך כלי חרש אע"ג שמוקף צמיד פתיל מטמא טהרות שעל גביו דאמרינן טומאה בוקעת ועולה: **מציל על טהרות שבתוכו מלטמא.** דאי מוקף צמיד פתיל כל טהרות שבתוכו טהורות אע"ג דהוא באהל המת:

אוצר החכמה

אדם שמציל על טומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שמציל על טהרה שבתוכו מליטמא מה לכלי חרס שכן אין מטמא מגבו תאמר באדם שמטמא מגבו אטו אנן מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן אדרבה כלי חרס חמור שכן מטמא מאוירו אשכחן בלוע דלמעלה בלוע דלמטה מנלן קל וחומר ומה למעלה שאינו עושה עיכול מציל למטה שעושה עיכול אינו דין שמציל כלום עושה עיכול למטה אלא על ידי מעלה אפי' הכי עיכול דלמטה רב אשכחן בלוע דאדם בלוע דבהמה מנלן קל וחומר ומה אדם שמטמא מחיים מציל בבלוע בהמה שאינה מטמאה מחיים אינו דין שתציל בבלוע מה לאדם שכן צריך שהייה בבית המנוגע תאמר בבהמה שאינה צריכה שהייה בבית המנוגע בהמה דאינה צריכה שהייה בבית המנוגע למאי הלכתא לכלים שעל גבה אדם נמי לא בעי [א] דתנן [א] הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו הוא והן טמאין מיד [ב] היה לבוש כליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו באצבעו הוא טמא מיד והן טהורין עד שישהא בכדי אכילת פרס פת חטים ולא פת שעורים מיסב ואוכל בליפתן אמר רבא תרוייהו תננהי טומאה בלועה תנינא טהרה בלועה תנינא [ג] טומאה בלועה [ב] דתנן [ג] בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומתו הקיאה טמאה וטמאתו [ג] טהרה בלועה תנינא [ד] דתנן בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת והזה ושנה וטבל והקיאה הרי היא כמה שהיתה כי קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות אחת טמאה ואחת טהורה דלא מטמיא לה טמאה לטהורה

והא

אטו אנן מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן. תימה מה נפסק[ק] מ"מ פריך שפיר דאיך תעבור הטומאה כיון דגבו טהור ויש לומר [י] דאדם נמי תוכו טהור[ט] מציל ואיכא למיעבד ק"ו הכי ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל שאין גבו מציל לחוץ בפני הטומאה שבתוכו מלטמא מציל (תוכו[י]) על טהרה שבתוכו מליטמא תוכו של אדם שמציל ותוכן בפני הטומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שיציל תוכו על טהרה שבתוכו מליטמא וא"ת כיון דהא דהאדם מציל על טהרה שבתוכו היינו מקל וחומר דכלי חרס א"כ נימא דיו ולא יציל על טהרה שבתוכו מליטמא בהיסט הזב כמו כלי חרס המוקף צמיד פתיל דמיטמא בהיסט הזב כדאמרינן בסוף הנזקין (גיטין סא:) וליחוש שמא הסיטה[ק] אשתו נדה ואילו בתוספת' דאהלו' (פט"ו) תני בהדיא דאדם מציל על טהרה שבתוכו מליטמא בהיסט הזב דאמרו להם בית הלל אי אתם מודים בבליעת טבעת ונכנס לאהל המת כו' אמרו להם בית שמאי לא אם אמרתם בטבעת שהיא טהורה בהיסט[ל] וי"ל דעבדי ק"ו מפכים קטנים המוקפין צמיד פתיל דאפילו בלא היקף (ב) טהורים במשא הזב לפי שאין באים לכלל מגע לפי שאין סופן להפתח ואת שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא כדאמרי' בהעור והרוטב (לקמן דף קכד:): **דלמטה** מנא לן. דבלוע דלמטה נמי טהור כדמוכח מתניתין דעובר וחיה נמי דטמאה היינו מדרבנן כדלקמן[י] ועוד דהשתא ס"ד דרבה מודה בשתי טבעות וחיה היא כשתי טבעות: **בלוע** בבהמה מנא לן. דבלוע[מ] דבהמה לא מטמא כדמוכח ההוא כלב דאכל בשר המת לקמן בהעור והרוטב (דף קכו.): **למאי** הלכתא לכלים שעל גבה אדם נמי לא בעי. וא"ת דלמא אפי' בכלים שהיא לובשה דשייך בהו[י] מלבוש כדאשכחן גבי הוצאת שבת בפרק במה בהמה (שבת נג.) דיוצאה בדברים שחשובים לה למלבוש ועוד הקשה רבינו אפרים דבתורת כהנים[ק] ממעט בהמה וגוי דלא בעו שהייה בכלים שהן לבושים מוכבש בגדיו המטמא בגדים מציל בבית המנוגע גוי ובהמה שאינם מטמאים בגדים אינם מצילים בבית המנוגע משמע דבת מלבוש היא אלא דמעטיה קרא דומיא דגוי דשייך ביה מלבוש וי"ל דבהמה אפילו כלים שהיא לובשה חשיבי כעל גבה כיון דאין מטמא[ק] מכחה דלאו בת טומאה היא וגבי אדם נמי כה"ג כשאין מטמאין מכחו כגון בגדים שעל גביו לא בעי שהייה אבל בגדים שהוא לבוש בטלים אגביה ומכחו באה להם הטומאה וגזרת הכתוב היא שאין לו כח לטמאם עד שישהה ולפירוש זה דטומאת בגדים שהוא לבוש מחמת האדם הם באים אם כולו בפנים וידו מבחוץ וטבעת באצבע טמאה הטבעת ואם הוא מבחוץ וידו בפנים וטבעת באצבע הטבעת טהורה דבטלה אגביה והוא טהור דרובו לחוץ וקשה דבתורת כהנים[ט] ובמסכת נגעים פרק שלשה עשר[י] דתנן היה עומד בפנים ופשט ידו לחוץ וטבעותיו בידו ושהה כדי אכילת פרס טמאות היה עומד בחוץ ופשט ידו בפנים וטבעותיו בידו רבי יהודה מטמא מיד וחכ"א בכדי אכילת פרס ושמא התם מדרבנן הוא ולא מדאורייתא ומחמיר רבי יהודה לטמא מיד משום דאין הטומאה באה להם מכח האדם: **אמר** רבא תרוייהו תננהי. לאו מטומאה בלועה פריך דרבה נמי כשם קאמר משמע שגם לרבה היה פשוט מתוך המשנה אלא מטהרה בלועה פריך דטהרה נמי תנן כמו טומאה ולמה פשוט לו זה יותר מזה: **בלע** טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומה. בטמא[ע] טומאת מת איירי דחרב הרי הוא כחלל[כ] ואי לאו דטומאה בלועה לא מטמאה לא היה מועיל לו טבילה דנהי דמגע בית הסתרים לא מטמא במגע במשא מטמא[ל] וא"ת ולמה בטבעת שנטמא בשרץ איירי וי"ל דבתר דהדיא דטבעת טהורה מיתניא במסכת מקואות (פ"י מ"ח) ועוד אי בטומאת שרץ אם כן לא הויא אלא ראשון והיכי קתני דמטמא את האדם והא אין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה: **כי** קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות. פירש בקונטרס דאי ממתניתין ה"א הא דטבעת לא מטמאה האדם לא משום בליעה הוא אלא משום דמגע בית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה כדאמרי' בנדה (דף מג:) וליכא למימר דנטמא במשא שאין משא אלא במי שהטומאה באה ממנו כגון מת ונבלה ומעיינות הזב אבל טמא מת

אע"פ

אדם. שמעכב[א] טומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שמציל על טהרה שבתוכו מליטמא משום בלוע: מה לכלי חרס. דין הוא שיציל על טהרה שבתוכו שכן יש בו צד קל אחר שאינו מטמא מגבו: אטו אנן מגבו קאמרינן. מי ילפינן גב אדם מגב כלי חרס דתיפרוך הכי: מתוכו קאמרינן. תוך דאדם גמרינן מתוך כלי חרס וכ"ש דקל וחומר אלימא הוא דאדרבה תוך כלי חרס חמור מתוכו של אדם:[ב] שכן מטמא מאוירו. בלא נגיעה מה שאין כן באדם הלכך קל וחומר מה אויר כלי חרס שאינו מבליע טומאה שבו מלטמא מבליע טהרה שבו מליטמא[ג] אדם שמבליע טומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שיציל על טהרה שבו מליטמא הואיל וקל הוא שאין מקבל אויר האדם טומאה לעולם: דלמעלה. דרך פיו כדכתיב (ויקרא יא) והאוכל מנבלתה: דלמטה. תחב לו דרך בית הריעי עד שנבלע וכגון שהיה תחוב בשפופרת[ד] ולא טימאו בכניסתו במגע: מנין. שלאחר מכאן לא יטמאנו (א) במשא הואיל ובלוע: אלא ע"י מעלה. אם לא יכנס דרך הפה לא יתעכל במעיים לעולם: עיכול דלמטה רב. בפה אינו מתעכל כל כך עד שיורד למטה: צריך שהייה. לטמא בגדים שהוא לבוש דכתיב (שם יד) והבא אל הבית יטמא ולא כתיב כבוס בגדים[ה] והאוכל בבית יכבס את בגדיו (שם) ומוקמינן לה בתורת כהנים[ו] לשוהה שיעור אכילה: תאמר בבהמה שאינה צריכה שהייה. שאם נכנסת טעונה כלים הרי הן טמאים מיד דוהבא אל הבית קרינא בהו: ומשנינן למאי הלכתא. אמרת אין צריכה שהייה על כרחך לכלים שעליה דהא לאו בת מילבש בגדים היא אלא דרך משוי ודרך משוי אדם גופיה לא בעי שהייה שאם לא היה לבוש בגדיו אלא נטלם על כתפו ונכנס טמאין מיד: וטבעותיו בידיו. בקומצו שלא כדרך מלבוש: טמאין מיד. דקרינא נמי בכלים והבא אל הבית: היה לבוש כליו כו'. הוו להו בגדים דידיה וכתיב והאוכל בבית יכבס את בגדיו עד שישהא שיעור אכילה: פרס. חצי ככר של עירוב שהוא מזון שתי סעודות והוא שמונה ביצים כדאמרינן בעירובין (דף פג:): תרוייהו תננהי. קושיא היא כלומר מאי אשמועינן רבה: טמאה. טומאת מת וכלי מתכות המיטמאין במת הרי הן כמת דאמר מר (לעיל דף ג.) חרב הרי הוא כחלל: טובל. לפי שנטמא בנגיעתה קודם שבלעה: טובל ואוכל בתרומה. דמשנבלעה אינה מטמאה: [הקיאה] טמאה. דלא אהני לה טבילת האדם: וטמאתו. שנגעה בו ביציאתה: והזה. בשלישי: ושנה. בשביעי: הרי היא כמה שהיתה. טהורה לפי שלא קבלה טומאה מן האדם משבלעה דאי טמאה היכי מצי למימר הרי היא כמה שהיתה הא לא טבלה וטבילת האדם לא מהניא לה ולהכי נקט הזה ושנה וטבל ואחר כך הקיאה דאם הקיאה קודם טבילה נטמאה ביציאתה במגעו: כי קאמר רבה כו'. דאי ממתניתין דקתני בלע טבעת טמאה טובל ואוכל דמשמע לא[ו] מטמיא לאדם הוה אמינא טעמא לאו משום בליעה הוא אלא משום דמגע בית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה כדאמרינן במסכת נדה (דף מג.) מודיו לא שטף במים וגבי טבעת ליכא למימר תטמא את האדם במשא שאין משא אלא למי שהטומאה יוצאה ממנו כגון מת ונבלה ומעיינות הזב אבל טמא מת אע"פ שהוא אב הטומאה אין לו משא וטבעת טהורה נמי דתנן דלא מטמיא מחמת אדם נמי טעמא משום דמגע בית הסתרים דאדם לא מטמא אבל טבעת בטבעת לאו בית הסתרים שייך למימר בהו אע"פ שנטמנו באדם הרי הן כמונחין בתיבה[ז] וליטמו אשמועינן רבה דטעמא דמתניתין משום בלוע היא ואפילו חברתה לא מטמא:

והא

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פט"ו מהלכות טומאת צרעת הל"ז:
לו ב מיי' שם הלכה ו:
לז ג מיי' פ"ב מהלכות מקואות הלכה ח:

◆

רבינו גרשום

אדם שמציל על טומאה שבתוכו מלטמא. כדאמרי' דאכל סמוך לשקיעת החמה ואעפ"כ לא מטמא הגוף: **אינו דין שמציל על טהרה שבתוכו.** אע"ג שנטמא לאחר שבלע טבעת טהורה שאינה טמאה בתוך הגוף: **מה לכלי חרש שאינו מטמא מגבו.** כלומר דין שמציל על טהרה שבתוכו שאינו מטמא מגבו: **אנן מתוכו קאמרינן.** כלומר ומתוכו אינו קל כלי חרש מאדם כשם שאדם מטמא מתוכו כך כלי חרש מטמא מתוכו ואעפ"כ מציל על הטהרות שבתוכו וק"ו כדקאי קאי: **אדרבה כלי חרש חמור.** בניחותא קא אתי כלומר אדרבה כלי חרש חמור שכן מטמא מאוירו שיציל על טהרות שבתוכו: **בלוע דלמטה מנא לן.** כלו' אשכחן שבלעו דרך פיו הטומאה כדאמרינן לעיל (האוכל) [אבל] בלוע דלמטה שבלען דרך שתן מנלן דטומאה בלועה אינה מטמאה: **ומה למעלה שאינו כו'.** כלומר מציל מלטמא אחרים שנבלע למטה שעושה עיכול כלומר וחשוב כאין אינו דין שמציל שלא יטמא: **וכלום עושה עיכול למטה כו'.** כלומר ולאו ק"ו הוא: **אשכחן בליעה דאדם שאינה מטמאה דבהמה מנלן.** כגון עובר שמת בתוך מעיה דאמרינן במתניתין הושיט הרועה את ידו בתוך מעיה בין בהמה טמאה בין בהמה טהורה טהור: **מה לאדם שצריך שהייה בבית המנוגע.** דהוא קל לענין טומאה דאין טמאין כלים שעליו עד שישהה בכדי אכילת פרס לכלים שעל גביו אבל היו בידיו הוא והן טמאין מיד כיון דנקיט להו בידיה חשובין כהוא בעצמו: **ואם היה לבוש כליו** [צריך שישהה] בכדי אכילת פרס. אלו ארבעה ביצים כדמפרשינן במס' עירובין (פג.): **פת חטין כו'.** דמפקינן מארץ חטה (דברים ח ח) שכל הפסוק כולו לשיעורין נאמר: **אמר רבא תרויהו תננהי.** כלומר מה אתא רבה לאשמועינן: **בלע טבעת טמאה טובל ואוכל תרומתו לערב.** כלומר אע"פ שטבעת טמאה במעיו: **דלא מטמאה ליה.** טמאה לטהורה במעיו:

והא

◆

ליקוטי רש"י

שכן מטמא מאוירו. אע"פ שלא נגע בו השרץ [לעיל כה.]. **בבית המנוגע.** כתיב והבא אל הבית יטמא עד הערב (ויקרא יד) ולא כתיב כבוס בגדים והאוכל בבית יכבס את בגדיו (שם) בשוהא שיעור אכילה ואפילו לא יאכל מדכתיב בסיפיה והשוכב בבית יכבס את בגדיו הלכך הנכנס בו ונושא את בגדיו עמו שלא כדרך מלבושו אין אלו בגדיו וטמאים מיד שאף בהן אני קורא והבא אל הבית וכשהוא לבוש בהן בעי שהייה [ברכות מא.]. **וכליו על כתפיו.** שאינו לבוש בהן [סוכה ה:]. **וסנדליו וטבעותיו בידו.** שאינן מלובשין בו דרך מלבוש דומיא דכליו על כתפיו [עירובין ד.]. אחוזין בידו טבעותיו דומיא לסנדליו. **הוא והן טמאין מיד.** בלא שהייה דכתיב (ויקרא יד) והבא אל הבית יטמא וכולהו בא אל הבית קרינא בהו [סוכה שם]. שאף הן באין אל הבית וכתיב והבא אל הבית (ויקרא יד). **היה לבוש כליו.** וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדיו ובגלוין אלו וכתיב (שם) והאוכל בבית יכבס את בגדיו ודרשינן בתורת כהנים מקרא דהאי אוכל לאו אכילה ממש הוא אלא שיהא כדי שיעור אכילה וביאה בלא שהייה אינו מטמא בגדים [עירובין שם]. [המשך בסוף המסכת]

מסורת הש"ס עם הוספות

א) נגעים פי"ג מ"ט ברכות מא. עירובין ד. סוכה ה:, ב) מקואות פ"י מ"ח, ג) ע"י תוספות מנחות סט ע"א (ש"מ), ד) שם, ה) מצרע פרק ה ה"ח, ו) עיין רש"א, ז) עב., ח) מצרע פרק ה ה"י, ט) שם הי"א, י) מ"י, כ) לעיל ג., ל) נדה מב:, מ) ב"ק ב ע"ב.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מנין וכו' במשא. נ"ב דבמגע בלא"ה אינו מטמא מכח בית הסתרים ולא הבנתי למה פירש"י דאיירי בתחוב בשפופרת דלמא האי בעיא היא אם אינו מטמא במשא אחר שטבל כמו דאיירי בטומאה בלועה למעלה: (ב) תום' ד"ה אטו וכו' דאפי' בלא היקף טהורים. נ"ב עיין פירש"י פרק ר"ע דף פד ע"ב בד"ה ודין הוא וכן בב"ק דף כה:

◆

גליון הש"ס

גמ' **טומאה בלועה** דתנן. עיין כלים פ"ח מ"ה:

◆

הגהות וציונים

א] דפו"ר **שמעכל**: ב] הד"א (מהרש"ל): ג] יש כאן חסרון של שמונה תיבות. הש"מ השלים כך **שיש חומר באוירו ואע"פ שמיטמא בלא צמיד פתיל**, וכן הביא הדק"ס מכת"י שהיה לפניו והוסיף שאינו יודע איך להגיה. ולהגהות חשק שלמה על ש"מ נראה דצ"ל **ע"י צמיד פתיל ואע"פ שיש חומר שמטמא מאוירו.** ובקצת כת"י **אע"פ שיש חומר באוירו שמטמא בלא צמיד פתיל**: ד] נ"ב ע"י א"ר ש"ש (הגהות מהר"ב רנשבורג): ה] **בגדים וכתיב והאוכל** (ש"מ): ו] **דלא** (ש"מ): ז] בדפוס ויניציאה רפ"ו (שעליו מיוסדות הגהות הש"מ והרש"ל) "הרי הן כמונחין בתוכו וליטמו". המהרש"ל הגיה "בתיבה", ועל פיו תוקן בדפוסים. ובש"מ נ"ב נ"א ברש"י כ"י הרי הן כמסותרים בתיבה וליטמא כו'. וכ"ה בקצת כת"י "הרי הן כמסותרין בתיבה וליטמו". ח] **תימה מה בכך מ"מ** (ש"מ). ובהגהות מהר"ב רנשבורג "ועיין חידושי הר"ן ותבין מלת מה נפשך דנקטו התוס' בלשונם". ט] וי"ל דאדם נמי **דתוכו טהור**. נ"ב משום דבית הסתרים הוא ע"כ (ש"מ): י] ר"מ מ"ז (גליון, וכן מחקו הש"מ. ובהגהות מהר"ב רנשבורג "נמחק מלת תוכו. ונ"ב עיין מהרמ"ל דמוחק זה והמהרש"א ז"ל מקיים הגירסא". ועיין מהדורב"ו והגהות מהריעב"ץ: כ] **תפסינו** (כת"י): ל] **בהיסט הזב וי"ל דעבדינן ק"ו** (ש"מ): מ] "**דבלוע**" הושמט בדפוסים מאוחרים, ויש מהם שהגיהו "דבהמה לא מטמאה": נ] צ"ל **בה** (כת"י): ס] צ"ל **מטמאין** (בארות המים, ובדפוס מטמ'): ע] צ"ל **בטמאה** (כת"י).